

Анеля ПОЛЬЩАК

ЗЛОЧИН ТА ПОКАРАННЯ ПРИЯТЕЛЯ НЕБІЖЧИКА

Олександр Лазарєв у фільмі
"Приятель небіжчика".

Новий фільм В'ячеслава Криштофовича "Приятель небіжчика" вражає своєю глибиною і стриманістю. В порівнянні з однойменним романом Андрія Куркова (за яким і написано сценарій самим автором роману) фільм вийшов надзвичайно сконденсованим і зосередженим на головній думці.

Анатолій, головний герой фільму, потрапляє в типову для нашого часу ситуа-

цію - стає безробітним. З цього випливають його численні проблеми - фінансові негаразди, розладнані стосунки з дружиною, гірка, безвихідна самотність. Жити так далі, здається, неможливо. От і вирішує герой замовити власне вбивство. Тільки про це, окрім самого Анатолія, ніхто не знає, бо замовлено вбити нібито залицяльника дружини. Хоча, власне, цим особливо ніхто і не цікавиться, оскільки вбити людину на замовлення в наш час не така складна справа, а гроші на це колишній однокласник, який вибився у продавці кіоску, обіцяв позичити.

Та в ті лічені дні, які залишились до часу замовленого вбивства, в Анатолія прокидається смак до життя, хай навіть майже жебрацького і безнадійного. Проте відступити, виявляється, вже неможна, бо закручує кримінальне життя, як ланцюгова реакція, яку не зупинити. Для самозахисту герой змушений найняти людину, щоб вбити того, хто полює на нього.

Попри всю складність ситуації і нерозважність, з якою Анатолій вступив у "нове" життя, він таки залишається людиною. Вміє співчувати, прагне захистити життя інших людей від навалюючої корозії цінностей світу суто матеріальних інтересів. Іноді, здається, люди в тому й не дуже винні, бо просто опи-

нилися без засобів для прожиття.

Анатолій на їхньому тлі виглядає розгубленим, перебуваючи в стані постійної меланхолії, задумливості. Проте сильнішим залишається в ньому прагнення бути нормальною людиною, віддавати свою любов і піклуватися про когось.

Головну роль зіграв Олександр Лазарєв, правдиво і талановито втілюючи образ свого героя. Він передає стан героя не стільки словами, скільки виразом обличчя, мовчанням. Героїнь, які з'являються в житті Анатолія і, власне, мало чим відрізняються одна від одної за своїм світоглядом та настановою в житті, втілюють Анжеліка Неволіна, Олена Корікова, Тетяна Кривицька.

Попри детективність та імпресіоністичну манеру у фільмі передано стан глибокого занурення в себе, що за стилем і способом подачі наближує до "Злочину і кари". Ситуація знайома і типова для людини, світогляд якої відрізняється від загальноприйнятої норми світу, що в більшості своїй живе так, ніби ніколи не було законів справедливості та любові. Спроба жити саме так обертається муками сумнін. Це і приводить Анатолія до прагнення покутувати те зло, яке він заподіяв іншим. Оскільки це він робить широко, з відкритим серцем, то і життя знову розкриває йому свої обійми, приймаючи до свого вічного колообігу.

Олександр
МУРАТОВ

"Нічия"

Мені в цілому подобаються фільми В'ячеслава Криштофовича. Він справжній професіонал. Але не останній його фільм "Приятель небіжчика". Криштофович зробив тут не більше того, що повинен робити кожний професіональний режисер. Просто люди, які цього мінімуму не роблять, але займаються (як вони думають) режисурою, бездарні шахраї. Таких зараз в Україні багато.

Сценарій письменника пана Куркова, який ліг в основу фільму, виглядає, з одного боку, дуже схематичним, раціональним, є демонстративно вибудованою конструкцією, а, з другого боку - це недостатньо елегантно виконана побудова, яка аж ніяк не тягне на притчу. Часом думаєш, що це комедія чи пародія, але потім переконалися, що елементарна еkleктика.

Якщо подивитися на цю історію з точки зору реального життя, то мимоволі виникають сумніви, чи мали автори фільму коли-небудь справи з кіллерами? З фільму складається враження, буцімто найняти у Києві вбивцю не важче, ніж викликати телевізійного майстра. (Такий собі Чикаго 20-х років!)

Наївно-схематичний сюжет побудований на тому, що героєві фільму трохи набридло жити, а самому піти з життя чомусь не хочеться. Тому він у досить підлий спосіб дістає гроші і наймає кіллера, щоб той його вбив. Герой знаменитого роману І.Еренбурга "Хуліо Хуреніто" покінчив з життям ще більш оригінальним способом - о сьомій вечора вийшов у нових чоботях на головну вулицю міста Конотоп. Вранці знайшли його роздягнений труп.

Але Хуліо Хуреніто довів справу до кінця. А герой Куркова-Криштофовича замовив вбивство і злякався. І побіг до іншого кіллера і, заплативши йому вже не 500, а тільки 350 баксів (150 пропив!), замовив вбити першого кіллера, що той і зробив.

Ця історія зроблена не за законами реального життя, а як криваво-солодка казочка, нічим не краща за американські мильні опери, але на французький (фільм спільний з французами) кшталт.

Принципових відкриттів тут немає. Це суцільні варіації на тему фільмів "Качине полювання", "Польоти уві сні та наяву" і "Помилуй та прости". Глибинного проникнення у суть сучасних проблем і близько немає. Різниця між ажіотажем навколо стрічки і її якістю настільки разюча, що мимоволі вона здається навіть гіршою, ніж є насправді.

Актори грають більш-менш нормально. Виділити можна хіба що дівчину, яка виконує роль маленької повії. Вона своєю щирістю раз-по-раз переграє всіх, особливо головного героя.

Ніяких символів у фільмі не шукайте. Як нема там і пародії. Тобто ви повинні сприймати події фільму як абсолютно реальні. Ну що ж, для особливо довірливих - будь ласка!.. У першу чергу обдурюються французи, які, мабуть, щиро гадають, що у нас справді вцент кіллерізоване життя. Існують у нас, зрозуміло, і жахлива корупція, і злочинність, і наймані вбивці, але все це, слава Богу, не у такій мірі, й (що важливо для мистецтва) зовсім не так.

Тетяна Кривицька у фільмі "Приятель небіжчика".

У фільмі "Приятель небіжчика" режисер В'ячеслав Криштофович облагороджує головного героя, зображеного у романі письменника Андрія Куркова. Якщо Курков знаходить поживу для творчості в американському детективі, то Криштофович черпає енергію з великої російської літератури. Криштофович змальовує добре відомий нам зі школи і навіть трохи призабутий образ "зайвої людини", тобто людини, що загубила текст своєї ролі й, крім того, не знає - в комедії чи трагедії їй треба зіграти.

Герой актора Олександра Лазарева нагадує чеховських персонажів, яким легше з "поганим", звичним старим світом, аніж з "хорошим" новим. Мрія таких героїв, як у кожної з трьох сестер, - "В Москву! В Москву!" дуже нагадує мрію теперішніх художників: "В Париж! В Париж!" Коли такий герой чи героїня потрапляє туди, куди проситься, - через тиждень волає: "Додому!" Інерція способу життя, букет звичок, складна система умовних рефлексів тягне назад, у звичне коло проблем, у рідне болото. Бо за словами "Москва" чи "Париж" стоїть поняття "раю". Але люди часто забувають, що рай - поняття не географічне, туди не дістатися поїздом чи літаком.

Будучи фахівцем із європейських мов, Анатолій не може знайти роботу в теперішньому великому місті. Хто в це повірить? Він не хоче працювати, бо за натурою - типовий пан, щось на кшталт збіднілого дворянина, принца без перспектив на королівство.

Поетам часто приятелі виносять помийне відро. Так було з Ахматовою. Цветаєва по-королівськи не звертала уваги на одяг і ходила в засмальцьованому халаті. Якби Шевченко не став геніальним поетом, він би був ледащо, як передбачав його батько.

Співчуття у цьому фільмі може викликати тільки один персонаж: кіллер, який був знищений людиною, що його найняла. Автори фільму (свідомо чи підсвідомо) призвичаюють глядача до думки, що кіллер - це така ж професія, як і всі інші, тобто доруйнують залишки суспільної моралі.

До речі, України фільм майже не стосується. Окрім київських пейзажів (Софія, Лавра та Андріївський узвіз), у ньому нічого українського немає.

Валентина ГРИЦУК

"ПРИНЦ"

У СУЧАСНОМУ МІСТІ

Герой фільму - пустоцвіт. У великих творців кожна краплина дорогоцінної енергії акумулюється, кристалізується в творах і світить людям у віках. У вроджених "принців" вона гуляє сама по собі - то гасне в банальній лінії, то самовільно вбиває когось.

Цей славнозвісний "кармічний диван Обломова" (як сказав один екстрасенс) існує чи не в кожному творі російського письменника. Навіть пушкінська Тетяна, зв'язуючись у коханні, додає: "Но я другому отдана, и буду век ему верна". "Якщо не віддалась, а віддали, то навіщо така вірність?" - допитується знаменитий критик Белінський і відповідає з гордістю: "Бо то російська, а не європейська жінка". Російська ментальність. З цим нічого не поробиш. Ця ментальність нав'язана українцям давно, і треба сказати, що вона добре прижилася. Московський актор у середовищі сучасного Києва створив переконливий образ теперішнього українського чоловіка, давно вже не козака, що пасивно піддається імпульсам зовнішнього, чужого йому світу. Цей світ в особі приятеля за пляшкою говорить йому з агресивною простотою: "Замов убивство коханця дружини," - і він погоджується невпевнено. Голос кіллера по телефону повідомляє зранку у важку голову: "Поклади фотографію жертви там-то" - і він говорить непевне "так". Випадково бачить, як дружина кидає чемодани у машину суперника - і кладе у домовлене місце власне фото. У призначений час вбивство не відбувається. На radoшах герої напивається і ловиться на усмішку симпатичної повії. Замовляє вбивство кіллера. В кінці фільму з жахом розуміє, що він стане батьком дитини небіжчика. Цей довгий здивований погляд на дитину - останній

Так собі - позанаціональний псевдо-андеграунд для французів. Як там було у записнику Іллі Ільфа? "Легковірні французи вважають, що можна замерзнути на смерть при одному градусі морозу. І замерзають".

Поразки тут немає. Але і перемоги теж. Від щирого серця зичу режисерові не захоплюватися поверховим успіхом цієї стрічки і в наступних фільмах повернутися до більш серйозного аналізу дійсності, який, на щастя, притаманний йому.

кадр картини.

Актор вміє мовчати перед камерою, вміє довго валятися на знаменитому обломовському дивані, смакувати каву і заливати горілку, поволенки ходити по квартирі й по вулиці - і це все не видається занудним. Він добре тримає увагу глядачів. Так само, як і весь фільм Криштофовича. Фільм вдало змонтований, хід сюжету плавний, м'який, узагальнено-цілісний, але разом з тим не губляться другорядні деталі. Режисер зумів створити (як тло, на якому вимальовуються події) правдиву картину сьогоденного Києва, Києва, який перетворився для його мешканців з тихого рідного дому на якийсь простір битви, де стикаються чужорідні енергії, де на кожному кроці чатує небезпека.

Герой Лазарева існує у цьому місті, як тріска у бурхливій весняній річці. Але його інертність, інфантильність чомусь не нервує, а спонукає до співчуття, герой симпатичний у будь-яких своїх проявах. Можливо, це відбувається тому, що він позбавлений рефлексії, яка характерна для інтелегента, цілком віддається потоку долі, не намагаючись подивитися на себе збоку і хоча б щось проаналізувати, чи змінити. Він абсолютно вільний від марнославства, цього рушія будь-якої кар'єри, а також від цілеспрямованості, гордині. Зв'язок з повією подається як факт, у фільмі немає жодної любовної сцени, а тому герой здається інколи красивим монахом, який своєю незахищеністю і чистотою збуджує уяву.

Він часто дивиться у вікно своєї квартири на золоті бані Софії. Може він у ці хвилини тужить за чорною рясом? Якщо так, то це чергова маніловщина. Він вступає в капці людини, яку вбив, і "нічого з ним від того не станеться", як написано у романі А.Куркова.